

Tadeusz Zdancewicz

Badania językoznawcze i metodyczne w ciągu 10 lat istnienia uniwersyteckiej rusycystyki poznańskiej

Studia Rossica Posnaniensia 9, 221-229

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TADEUSZ ZDANCEWICZ

Poznań

BADANIA JĘZYKOZNAWCZE I METODYCZNE
W CIĄGU 10 LAT ISTNIENIA UNIWERSYTECKIEJ
RUSYCYSTYKI POZNAŃSKIEJ

Na językoznawczy i metodyczny profil naukowy Katedry Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a następnie Instytutu Filologii Rosyjskiej i Słowiańskiej tegoż Uniwersytetu zgodnie z nazwą jednostki i jej zadaniami naukowymi i dydaktycznymi składały się badania w zakresie językoznawstwa rosyjskiego, sławistyki językoznawczej i metodyki nauczania języka rosyjskiego. Pełna produkcja naukowa pracowników Instytutu za dziesięciolecie 1965 - 1975 wyniosła 150 pozycji wydawniczych. W tej liczbie znajduje się 14 opracowań książkowych, 113 artykułów naukowych, 18 recenzji i 5 skryptów do praktycznej nauki języka rosyjskiego. Spośród powyższych opracowań zagadnieniom językoznawstwa rosyjskiego, mającym w badaniach Instytutu charakter wiodący, poświęcono 74 pozycje (9 książek, 58 artykułów i 7 recenzji), zagadnieniom językoznawstwa słowiańskiego 25 pozycje (3 książki, 18 artykułów i 4 recenzje) i zagadnieniem metodycznym 51 pozycje (2 książki, 37 artykułów, 7 recenzji i 5 skryptów). Należy podkreślić, że znakomita większość wymienionego dorobku naukowego pracowników Instytutu już została ogłoszona drukiem.

W dalszym ciągu obecnego przeglądu zostanie przeprowadzone bliższe omówienie i charakterystyka wspomnianych opracowań z podziałem ich na trzy grupy tematyczne według określonych wyżej, uprawianych w Instytucie dyscyplin z zakresu językoznawstwa i metodyki. Z powyższej statystyki wydzielono prace zatrudnionych w Instytucie specjalistów radzieckich, omówione niżej w oddzielnej IV grupie.

I

Językoznawcze prace rusycystyczne obejmowały 12 następujących problemów szczegółowych: 1) badania nad akcentem i intonacją rosyjską, 2) fonetyka i fonologia języka rosyjskiego, 3) słowotwórstwo rosyjskie, 4) zagadnienia

części mowy oraz kategorii rodzaju gramatycznego i liczby w języku rosyjskim, 5) wybrane zagadnienia z fleksji rosyjskiej, 6) wybrane zagadnienia ze składni, 7) leksyka języka rosyjskiego ze szczególnym uwzględnieniem założeń, 8) wybrane zagadnienia z semantyki rosyjskiej, 8) historia rosyjskiego języka literackiego, 10) odmiany ruszczyzny potocznej i inne problemy socjolingwistyczne, 11) zagadnienia przekładu artystycznego z języka rosyjskiego na polski, 12) językoznawstwo konfrontatywne rosyjsko-polskie i polsko-rosyjskie oraz rosyjsko-słowiańskie.

Szczególnie intensywnie zostały rozwinięte badania dotyczące problemów 1, 2, 3, 7, 11 i 12, tj. badania nad akcentem i intonacją rosyjską, fonetyką i fonologią języka rosyjskiego, słowotwórstwem rosyjskim, leksyką języka rosyjskiego, zagadnieniami przekładu oraz nad problematyką konfrontatywną.

Prace nad badaniem akcentu rosyjskiego zainicjował i rozwinął prof. dr hab. Leszek Ossowski. W omawianym okresie poświęcił on temu zagadnieniu artykuły: *Współczesny rosyjski akcent poboczny*¹ i *Sowriemiennoje russkoje pobocznoje udarienije w swietle słowiesnego udarienija*. Zainicjowane i inspirowane przez prof. L. Ossowskiego badania akcentologiczne kontynuują jego uczniowie, mianowicie: dr Maria Magdalena Kaliniewicz w artykułach *Akcentuacyja francuzskich zaimstwowanij w sowriemiennom russkom literaturnom jazykie* i w recenzji A. W. Supieranskoj, *Udarienije zaimstwowannych słow w sowriemiennom russkom jazykie* (Moskwa 1968), dr Mikołaj Martysiuk w artykułach: *Udarienije w niemieckich zaimstwowanijach tipa buterbrod w russkom jazykie* i *O charakterie russkogo udarienija w słowach niemieckiego proischozhdienija* i dr Tomasz Wójcik w artykule *Płaszczyzny funkcjonowania akcentu*. Prof. L. Ossowski zainteresował się także zagadnieniami związanymi z intonacją w swoich artykułach dotyczących tzw. prawa Szachmatowa, jak np. *Tzw. prawo Szachmatowa w swietle poglądów J. Kuryłowicza na balto-słowiańską i słowiańską intonację*. W kontekście tych przedstawianych na szerokim tle słowiańskim i bałto-słowiańskim i dotyczących intonacji wyrazowej ujęć prof. L. Ossowskiego rozwinęły się zainteresowania współczesną rosyjską intonacją zdaniową mgra Mariana Ziombry przedstawione przez autora z oryginalnego punktu widzenia w dwóch następujących artykułach: *Przebieg intonacji zdań emocjonalnie neutralnych w polskim i rosyjskim języku ogólnym* oraz *Rola i miejsce indywidualnych pamięciowo-słuchowych predyspozycji polskich studentów rusycystów do opanowania intonacji języka rosyjskiego*.

Problematyką fonetyki i fonologii języka rosyjskiego zajmuje się głównie dr Edward Siekierzycki. Przede wszystkim należy wymienić jego rozprawę doktorską *Assimilatiwnaja miagkost' soglasnych w sowriemiennom russkom jazykie* oraz szereg artykułów, jak: *Grupy spółgłosek w czasownikach*

¹ Dokładny wykaz opublikowanych prac naukowych wraz z adresami bibliograficznymi jest zamieszczony na końcu niniejszego tomu.

*II koniugacji we współczesnym rosyjskim języku literackim, K woprosu o morfologičeskom ispolzowanii fonologičeskogo protivopostawlenija soglasnych po twiordosti i miagkosti w sowriemiennom russkom jazykie i inne. Zagadnieniom tym poświęcili także po jednym artykule inni następujący pracownicy Instytutu: dr M. Kaliniewicz *Sopostawlenije fonologičeskich sistiem francuzskogo i russkogo jazykow (k izuczeniju francuzskich zaimstwowanij w russkom jazykie)*, dr M. Martysiuk *O adaptacji tzw. l średniego w języku rosyjskim*. Tutaj należy także recenzja doc. dra hab. Alberta Bartoszewicza *Russkij jazyk i sowietskoje obszczestwo. Fonietika sowriemiennogo russkogo litieraturnogo jazyka. Narodnyje gowory* (Moskwa 1968).*

Zagadnienia słotwórstwa rosyjskiego tak ogólne, jak i szczegółowe, dotyczące słotwórstwa poszczególnych części mowy, traktowane w płaszczyźnie synchronii i diachronii a także w płaszczyźnie konfrontacji z językiem polskim szeroko opracował doc. dr hab. A. Bartoszewicz, poświęcając im dwie książki i kilkanaście artykułów i recenzji. Są to: jego rozprawa doktorska *Suffiksialnoje slowoobrazowanije suszczestwitielnych w russkom jazykie nowiejszej epochi (na materiale nowoobrazowanij posle 1940 goda)*, jego rozprawa habilitacyjna *Istorija suffiksialnoj otsubstantiwnoj dieriwacyi suszczestwitielnych w russkom litieraturnom jazykie (nomina concreta ot nomina concreta)*; artykuły, jak np.: *Obrazowanije otwleczonnych imion suszczestwitielnych na -ost ot osnov imion prilagatielnych w sowriemiennom russkom jazykie (na materiale nowoobrazowanij)*, *Derywacja rzeczowników oderwanych od czasowników we współczesnym języku rosyjskim na materiale neologizmów po 1940 roku i inne*; recenzje, jak np.: Z. A. Poticha, *Szkolnyj slowoobrazowatielnyj slowar'* (Moskwa 1964), *Russkij jazyk i sowietskoje obszczestwo. Slowoobrazowanije sowriemiennogo russkogo litieraturnogo jazyka* (Moskwa 1968) i inne. Zagadnieniami słotwórstwa żywo interesuje się doktorant doc. dra hab. A. Bartoszewicza, mgr Jerzy Kaliszan, jak o tym świadczą jego następujące artykuły: *O słoznych slowach tipa miestorożdienije, miestonachożdienije, Internacyonalnyje bloki grieko-latinskogo proischożdienija w russkom i polskom jazykach i Obrazowanija s elementom mikro- w sowriemiennom russkom jazykie*. Ostatnio poświęcili tym zagadnieniom po jednym artykule także dr E. Siekierzycki: *K woprosu o suffiksoidach imion prilagatielnych w sowriemiennom russkom jazykie*, dr M. Martysiuk: *O morfologičeskom czlenienii niemieckich zaimstwowanij w russkom jazykie* i mgr Kazimierz Wieliczko: *Slowoobrazowanije sportiwnoj tierminologii (na materiale russkogo i polskogo jazykow)*.

Badania nad leksyką rosyjską rozwinęły się przede wszystkim z inicjatywy prof. L. Ossowskiego. Są to więc głównie poświęcone zapożyczeniom obcym w języku rosyjskim, kierowane przez prof. L. Ossowskiego prace doktorskie jego uczniów dr M. Kaliniewicz: *Zaimstwowanija iz francuzskogo jazyka w sowriemiennom russkom litieraturnom jazykie w swietie fonologičeskoi i morfologičeskoi sistiem*, dra M. Martysiuka: *Charakteristika niemieckich zaimstwo-*

wanij w russkom jazykie (fonologija, fonietika, akcentuacyja, morfologija, sie-mantika) i dra Mariana Wójtowicza: *Charakteristika angijskich zaimstwowanij w russkom jazykie* oraz traktujące o zapożyczeniach artykuły tych pracowników, jak np. dr M. Kaliniewicz: *Wpływ Wielkiej Rewolucji Październikowej na zapożyczenia z języka francuskiego w rosyjskim języku literackim*, dra M. Martysiuka: *O niemieckich zaimstwowanijach w russkom jazykie w sowietskiju epochu* i dra M. Wójtowicza: *O rzeczownikach zapożyczonych z języka angijskiego przez rosyjski język literacki w epoce radzieckiej* i inne. Bardzo interesujące i właściwie unikalne są prowadzone przez mgr Wandę Jakowicką badania nad rosyjską terminologią baletową i jej historią, których wyniki już zostały częściowo opublikowane w artykułach: *Puti formirowanija baletnoj terminologii w sowriemiennom russkom jazykie*², *Iz istorii niekotorych baletnych terminow (arabesque, attitude, cabriole, entrechat)* i innych. Badania nad leksyką poezji i prozy A. S. Puszkina pod względem jej układu statystycznego prowadzi z inicjatywy prof. dra hab. Władysława Kuraszkiewicza³ i doc. dra Tadeusza Zdancewicza mgr Eugenia Stankiewicz-Walter. Częściowe ich wyniki ogłosiła w artykule pt. *Statystyczna charakterystyka leksyki A. S. Puszkina na podstawie „Eugeniusza Oniegina” i „Córki kapitana”*.

Zagadnieniami przekładu artystycznego z języka rosyjskiego na polski jako jedyny w naszym Instytucie i jeden z nielicznych w Polsce zajmuje się z inicjatywy prof. W. Kuraszkiewicza dr Tadeusz Kuroczycki. Zagadnienie to było tematem pisanej pod kierownictwem prof. W. Kuraszkiewicza jego rozprawy doktorskiej pt. *Z problematyki rosyjsko-polskiego przekładu artystycznego (Kazimierzy Illakowiczówny tłumaczenie „Anny Kareniny” na język polski)* oraz kilku artykułów, jak np. *Uwagi o radzieckiej szkole przekładu, Przekład jednostek frazeologicznych (na materiale przekładu powieści Lwa Tolstoja „Anna Karenina” na język polski), Niektóre właściwości struktury syntaktycznej monologu wewnętrznego w „Annie Kareninie” i jej przekładzie na język polski* i inne.

Już w kilku pracach cytowanych w obecnym artykule autorów (doc. A. Bartoszewicz, dr M. Kaliniewicz, mgr J. Kaliszan, mgr K. Wieliczko, mgr M. Ziombra) rosyjski materiał językowy i rosyjskie zjawiska językowe były rozpatrywane w sposób konfrontatywny głównie, ale nie jedynie, w stosunku do języka polskiego. Badaniami konfrontatywnymi na szerszą skalę zajmował się w Instytucie dr T. Wójeik. Zagadnienia rosyjsko-polskiego językoznawstwa konfrontatywnego, mianowicie: *Funkcja adverbialna połączeń przyimkowych we współczesnym rosyjskim i polskim języku literackim*

² Artykuł ten uzyskał bardzo wysoką ocenę w recenzji prof. A. W. Isaczenki, por. *Russian Linguistics*, t. 1, nr 3 - 4, Dordrecht 1974, s. 364 - 365.

³ Mgr E. Stankiewicz-Walter przed ukończeniem studiów rusycystycznych uzyskała magisterium z języka polskiego na podstawie napisanej pod kierownictwem prof. dr. hab. W. Kuraszkiewicza pracy o cerkiewizmach w języku A. S. Puszkina.

(*stosunki przestrzenne*) stanowiły przedmiot pisanej pod kierownictwem prof. L. Ossowskiego jego rozprawy doktorskiej. Problematyce tej dr T. Wójcik poświęcił także swoją *Gramatykę języka rosyjskiego (studium kontrastywne)* oraz artykuł *Wyrażanie odległości we współczesnym języku rosyjskim i polskim*. Problemy konfrontatywne rosyjsko-czeskie są przedmiotem artykułu doc. A. Bartoszewicza *K woprosu o tak nazywajemoj siemantycznej kondiencacyi w russkom i czeszkom jazykach*, natomiast zagadnieniami rosyjsko-serbochorwackimi zajęła się dr M. Kaliniewicz w artykule *O niekotorych francuzskich zaimstwowanijach w russkom i sierbochorwatskom jazykach*.

Powyższe sześć problemów badawczych wysunęło się zdecydowanie na plan pierwszy w stosunkowo różnorodnej, uprawianej w minionym dziesięcioleciu w Instytucie rusycystycznej problematyce językoznawczej. Problemom tym pracownicy Instytutu poświęcili gros swoich prac w liczbie 61 i stanowią one główne komponenty określające jego profil naukowy.

Pozostałe problemy rusycystyczne są reprezentowane tylko przez 13 opracowań z następującą ich repartycją: problem nr 4 — jedno opracowanie (M. Wójtowicz), problem nr 5 — dwa opracowania (M. Martysiuk, L. Ossowski), problem nr 6 — trzy opracowania (L. Ossowski — 1, T. Wójcik — 2), problem nr 8 — trzy opracowania (M. Martysiuk, K. Wieliczko, T. Wójcik), problem nr 9 — dwa opracowania (A. Bartoszewicz), problem nr 10 — dwa opracowania (E. Siekierzycki, K. Wieliczko). Jak widzimy, ilość opracowań dla każdego z powyższych zagadnień nie przekracza trzech. Ograniczone rozmiary niniejszego przeglądu nie pozwalają na dokładniejsze ich omówienie. Prace dotychczas ogłoszone drukiem zawiera bibliografia na końcu publikacji.

II

Językoznawcze badania sławistyczne zajęły znacznie skromniejszą pozycję w dorobku naukowym Instytutu minionego dziesięciolecia. Dotyczyły one zagadnień ogólnosłowiańskich, kontaktów języków słowiańskich z niesłowiańskimi oraz wewnętrznych kontaktów pomiędzy językami słowiańskimi, a także problemów wewnętrznych poszczególnych języków słowiańskich (nie wyłączając polskiego). Wykonane w Instytucie prace z zakresu sławistyki dadzą się ugrupować według następujących 8 problemów szczegółowych: 1) zagadnienia prawidłowości rozwoju fonetycznego języków słowiańskich, 2) problem lokalizacji praojczyzny Słowian, 3) kontakty językowe bałto-słowiańskie (onomastyka, leksyka), 4) dialekty przejściowe polsko-białoruskie i kontakty językowe polsko-białoruskie, 5) wybrane zagadnienia białoruskiej leksyki gwarowej, 6) dialekty polskie Mazowsza i Podlasia z uwzględnieniem faktów etnograficznych, 7) wybrane zagadnienia z fonetyki języka polskiego, 8) słowotwórstwo przymiotników w języku czeskim (w aspekcie historycznym).

Spośród powyższych problemów dużo uwagi w badaniach Instytutu poświęcono zagadnieniom zawartym w punktach 1, 3, 4 i 6, tj. zagadnieniom rozwoju systemu fonetycznego języków słowiańskich, kontaktom bałto-słowiańskim, kontaktom polsko-białoruskim i dialektom polskim Mazowsza i Podlasia.

Ważny wycinek rozwoju fonetycznego języków słowiańskich, a mianowicie działanie w nich tzw. prawa Szachmatowa opracował prof. L. Ossowski w kilku swoich artykułach, takich np. jak: *Tzw. prawo A. A. Szachmatowa w słowiańskim* lub *Tzw. prawo Szachmatowa w świetle poglądów J. Kuryłowicza na bałto-słowiańską i słowiańską intonację* i innych.

Kontakty językowe bałto-słowiańskie w zakresie zapożyczeń leksykalnych z języków bałtyckich do języka polskiego i białoruskiego oraz na odcinku nazewnictwa terenowego i miejscowego stanowiły przedmiot badań doc. T. Zdancewicza. Wyniki tych badań zostały częściowo opublikowane w kilku artykułach i recenzjach, jak np. *Geografia leksykalnych zapożyczeń litewskich i ich słowiańskich odpowiedników znaczeniowych w gwarach podlasko-suwańskich, Rzeźfnyje i toponimiczeskije nazwanija s baltijskoj osnovoj *plei- (i rodstwiennymi s niej) na Suwalszczyźnie w siewiero-wostocznoj Polsce* i inne.

Kontaktami językowymi polsko-białoruskimi i dialektami przejściowymi na pograniczu tych dwóch języków zajmował się doc. T. Zdancewicz. Zagadnieniom tym poświęcił on swoją, napisaną pod kierownictwem prof. W. Kuraszkiewicza, rozprawę doktorską pt. *Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnamy* oraz szereg artykułów, opracowanych pod względem językoznawczym tekstów gwarowych i recenzji, jak np. *Gwary ludowe powiatu augustowskiego jako wynik procesów osadniczych, Nazwy wrotyczu pospolitego (Tanacetum vulgare) w gwarach podlasko-suwańskich, Żwir, dziarno i inne ich synonimy w gwarach podlasko-suwańskich, Wybrane zagadnienia z zakresu polsko-białoruskich nawiązań leksykalnych, Teksty gwarowe, Radziuszki, pow. sejneński (z opracowaniem), Teksty gwarowe, Filipów, pow. suwański* (T. Zdancewicz — opis gwary, T. Jagłowska — teksty) i inne.

Dialekty Mazowsza, Podlasia i Suwalszczyzny były także przedmiotem zainteresowań doc. T. Zdancewicza nie tylko od strony ściśle językoznawczej, ale także z szerszym uwzględnieniem faktów etnograficznych. Zagadnieniu temu zostały poświęcone dwa jego, dokonane wspólnie z etnografami i historykami muzyki, opracowania książkowe. Zostały one oparte na rękopiśmiennej, niepublikowanej spuściznie pośmiertnej Oskara Kolberga i stanowią tomy 41 („Mazowsze, część VI”) i 42 („Mazowsze, część VII”) pomnikowej edycji „Dzieł wszystkich” O. Kolberga.

Cztery powyższe problemy określają główne kierunki prowadzonych w ubiegłym dziesięcioleciu w naszym Instytucie badań slawistycznych i obejmują przytłaczającą większość, bo 21 na ogólną ilość 25 opracowań slawistycznych.

Pozostałym problemom poświęcono tylko po jednym opracowaniu, przy czym dla problemów nr 2, 5 i 7 są to prace prof. L. Ossowskiego, dla problemu nr 8 — praca doc. A. Bartoszewicza.

III

Prowadzone w ubiegłym dziesięcioleciu przez pracowników Instytutu badania z zakresu metodyki nauczania języka rosyjskiego w środowisku polskim obejmowały następujące problemy szczególne: 1) zagadnienia ogólne metodyki nauczania języka rosyjskiego w polskich szkołach średnich i wyższych, 2) podstawy językoznawcze, literaturoznawcze i psychologiczne nauczania języka rosyjskiego, 3) metody stosowane w praktycznej nauce języka rosyjskiego, 4) pomoce dydaktyczne i środki techniczne stosowane w praktycznej nauce języka rosyjskiego ze szczególnym uwzględnieniem środków audiowizualnych (film i udźwiękowione przeźrocza), 5) badania nad interferencją języka ojczystego i nad transferem językowym, 6) badania nad predyspozycjami słuchowymi studentów polskich do opanowania prozodemów (akcentu i intonacji) języka rosyjskiego, 7) opracowywanie podręczników do praktycznej nauki języka rosyjskiego.

Szczególnie dużo uwagi poświęcono problemom zawartym w punktach 1, 2, 4 i 7, tj. zagadnieniom ogólnym nauczania języka rosyjskiego, naukowym podstawom nauczania tego języka, nowoczesnym środkiem audiowizualnym stosowanym przy jego nauczaniu oraz opracowaniu odpowiednich, zgodnych z wymaganiami metodycznymi i programowymi podręczników do praktycznej nauki języka rosyjskiego.

Zagadnienia ogólne metodyki nauczania języka rosyjskiego były przedmiotem przede wszystkim szeregu artykułów dra T. Wójcika, takich np. jak: *Dlaczego uczeń nie ma czasu*, *Teoria i praktyka w nauczaniu języka rosyjskiego*, *Kilka uwag o egzaminach wstępnych z języka obcego*, *Kilka uwag o pracy domowej ucznia* i innych. Problemowi temu dwa artykuły poświęcił także dr Antoni Markunas: *Periodyzacja nauczania języka rosyjskiego w Polsce* i *O sytuacyjnym nauczaniu języków obcych* oraz jeden artykuł dr T. Kuroczyeki: *Miejsce pieriewoda w uczebnym posobii po russkomu jazyku dla studentow-filologow*.

W zakresie podstaw naukowych nauczania języka rosyjskiego najszerszej są reprezentowane podstawy językoznawcze, które są tematem licznych opracowań dra T. Wójcika. Przede wszystkim należy wymienić tutaj jego książkę pt. *Językoznawcze aspekty metodyki nauczania języka rosyjskiego* oraz artykuły takie, jak np.: *Rola i zakres gramatyki w nauczaniu języka rosyjskiego*, *Miejsce językoznawstwa w strukturze studiów neofilologicznych*, *O językoznawcze podstawy nauczania języka rosyjskiego*, *Miejsce gramatyki kontrastywnej w procesie nauczania języka obcego* i inne. Z podstawami literaturoznawczymi nauczania języka rosyjskiego są związane artykuły dr Haliny Wiatrowej *Polska*

literatura dziecięca i młodzieżowa o rewolucji październikowej, Arkadiusz Gajdar w Polsce Ludowej (1945 - 1965), *Dzieciom o Leninie (Zarys radzieckich leninianów młodzieżowych i dziecięcych)* i inne. Podstaw psychologicznych nauczania tego języka dotyczy artykuł dra A. Markunasa pt. *O niektórych aspektach psychologicznych nauczania języka rosyjskiego*.

Zagadnieniem stosowania nowoczesnych pomocy dydaktycznych, a przede wszystkim środków audiowizualnych w procesie nauczania języka rosyjskiego intensywnie zajmował się dr A. Markunas. Temu tematowi poświęcił on swoją, napisaną pod kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Leona Leji, rozprawę doktorską pt. *Film i przeźrocza jako środki dydaktyczne w nauczaniu języka rosyjskiego na uniwersyteckich studiach rusycystycznych*. O wysokim poziomie naukowym tej pracy świadczy II nagroda TPPR uzyskana przez nią w roku 1975 na ogólnopolskim konkursie na najlepsze prace doktorskie i magisterskie poświęcone Związkowi Radzieckiemu. Problemem środków audiowizualnych dr A. Markunas zajął się także w kilkunastu swoich artykułach i recenzjach, jak np.: *O niektórych elementach struktury filmu do nauczania języków obcych*, *Przeźrocza a film w nauczaniu języków obcych*, *Klasyfikacja filmów do nauczania języków obcych*, *Rola i miejsce środków technicznych w dydaktyce języków obcych* (artykuł napisany wspólnie z mgr. Mikołajem Stefaniszynem), *Podstawowe wymagania w stosunku do filmów wykorzystywanych w nauczaniu języków obcych*, *O zastosowaniu filmu w dydaktyce języka kierunkowego na studiach rusycystycznych* i inne. Technicznych środków nauczania poza pracami dra A. Markunasa i mgra M. Stefaniszyna dotyczy jeszcze napisana przez dra E. Siekierzyckiego recenzja pracy Ł. Cesarskiej, *Primienienije tiechniczeskich sriedstw pri priepodawanii inostrannyh jazykow* (Moskwa 1966).

Nad wymagającym olbrzymiego wysiłku i dogłębnej znajomości przedmiotu przygotowaniem serii podręczników i skryptów do praktycznej nauki języka rosyjskiego z wielkim oddaniem pracowała para autorska mgr Zofia Kuroczycka i dr Tadeusz Kuroczycki. W minionym dziesięcioleciu przygotowali oni pięć podręczników i skryptów dla studentów filologii rosyjskiej (ze szczególnym uwzględnieniem studiów zaocznych) i słuchaczy oficcerskich szkół wojskowych: *Dialogi rosyjskie*, *Ćwiczenia z fonetyki i intonacji języka rosyjskiego*, *Teksty i ćwiczenia do praktycznej nauki języka rosyjskiego (dla studentów I roku filologii rosyjskiej)*, *Język rosyjski dla podchorążych profilu politycznego* i *Język rosyjski dla podchorążych profilu pancernego*. Dr T. Kuroczycki ogłosił także recenzję podręcznika Mikołaj Czyrko, Olgierd Spirydowicz, *1000 zwrotów rosyjskich* (Warszawa 1966).

Cztery przedstawione wyżej problemy wytyczają główne kierunki badań metodycznych pracowników naszego Instytutu w ubiegłym dziesięcioleciu. Powięcono im przytłaczającą większość, bo 45 na ogólną liczbę 51 opracowań metodycznych.

Pozostałych trzech problemów dotyczy tylko sześć opracowań, w tym

problemu nr 3 — dwa opracowania (A. Markunas), problemu nr 5 — trzy opracowania (T. Wójcik — 2, M. Stefaniszyn — 1) i problemu nr 6 — jedno opracowanie (M. Ziombra).

IV

Oddzielnie należy omówić badania naukowe pracujących sukcesywnie w naszym Instytucie specjalistów radzieckich z zakresu językoznawstwa i metodyki nauczania języka rosyjskiego. Pomimo że głównym zadaniem specjalistów radzieckich była dydaktyka, niemal wszyscy oni włączali się aktywnie do badań naukowych Instytutu, dając cenne i na wysokim poziomie naukowym opracowania. Są to następujące wykonane w minionym dziesięcioleciu opracowania językoznawcze: doc. k. nauk Wasilij Fiodorowicz Fiedosiejew: *O dożenstwowatielnom znaczenii*; doc. k. nauk Julia Siergiejewna Jazikowa: *Sistiemnyje odnoszenija w priedielach odnoj leksiko-siemantycznej grupy, Istorija słowa „ozornoj” w sowriemiennom russkom jazykie, O tak nazywajemoj upakowocznoj leksikie, Siemantika słowa w chudożestwiennom kontiektie, Siemantyczna charakteristika grupy słów w chudożestwiennom tiektie (po powieści M. Gor'kogo „Troje”) i Siemantyczne swojeobrazije słowa w chudożestwiennoj rzeczii*⁴; doc. k. nauk Rościsław Wiktorowicz Pazuchin: *Tak nazywajemoje „powielitelnoje naklonienije” i jego paradigma*; doc. k. nauk Łarisa Grigorijewna Rozwadowska: *Iz nabludienij nad rieczewymi sriedstwami polemiki w jazykie W. I. Lenina* oraz następujące opracowania metodyczne: doc. k. nauk Walentin Fiodorowicz Gutieniew: *Niekotoryje sposoby graficznego izobrażenija intonacyi (pri obuczenii russkomu jazyku kak inostrannomu), Iz lingwistycznych osnow mietodiki obuczenija polakow fonietikie russkogo jazyka i O wnutriennich i wniesznych granicach frazieologii*.

* * *

Kończąc powyższy przegląd językoznawczych i metodycznych badań naukowych Instytutu Filologii Rosyjskiej i Słowiańskiej UAM w ciągu 10 lat jego istnienia należy podkreślić, że wszystkie wykonane w Instytucie prace naukowe, tak przez naszych pracowników, jak i przez zatrudnionych u nas okresowo specjalistów radzieckich, w sposób istotny, znaczący i widoczny w skali krajowej rozszerzyły naszą wiedzę o języku rosyjskim i metodyce jego nauczania, a także naszą wiedzę z zakresu slawistyki językoznawczej.

Na szczególne podkreślenie zasługuje wkład profesorów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu — znakomitego rusycysty, prof. dr. hab. Leszka Ossowskiego, szeroko znanego w słowianoznawstwie światowym slawisty i rusycysty, prof. dr. hab. Władysława Kuraszkiewicza i doskonałego specjalisty w zakresie metodyki, prof. dr. hab. Leona Leji — w inspirację i przygotowaniu młodej kadry naukowej naszego Instytutu.

⁴ Jest to oddzielna książka opublikowana przez Wydawnictwo Naukowe UAM w 1977 roku.